

Kingitus kõige nõrgemale: laste kõnet, käitumist ja mängu tuleb õpetada lasteaias, mitte nõustamiskeskuses

Õpetajate Leht 24. jaanuar 2020

*Jaan Kõrgesaar
Tartu Ülikooli emeritprofessor*

Mööda maad hiilib mõte pakkuda koolieelikele logopeedilist ja eripedagoogilist abi kodulasteaiast kaugemal asuvates tõmbekeskustes. Sest kohalikule võimule lähemal asuv logopeediline ja eripedagoogiline abi olevat just nagu kuluefektiivsem ja ka kingitus lastele, kes seda abi vajavad.

Mis kingitus, pigem obadus! Obadus eelkõige neile, kes elavad hõreasustusega perifeerias, kellel napib võimalusi sõidutada oma koolieelikut mööda nõustajaid ja terapeute. Kuid see pole kingitus ka jõukatele ja aktiivsetele lapsevanematele, kel jagub võimalusi „sõita teenusele“, sest pooletunnine konsultatsioon tõmbekeskuses ei asenda mitte kunagi logopeedi iga päev tehtavat tööd lapsega kohalikus lasteaias.

Kes on löögi all?

Eripedagoogilise ja logopeedilise abi viimine tõmbekeskustesse riivab nende laste tulevikuväljavaateid, kel on koduse taustaga veidi vähem vedanud. Nende huve, kelle vanema(te) võimete piir on toimetada laps(ed) hommikul lasteaeda ja sealt õhtul koju, selmet sõita esmaspäeviti (tööajal) logopeedi manu, teisipäeval külastada eripedagoogi, kolmapäeval psühholoogi, neljapäeval pere- ja reedel füsioterapeuti.

See riivab ka nende huve, kes ei lunasta pääsu tugiteenusele „puudelisusega“, olgu see puudelisus kasvõi otsitud – parimate kavatsustega muidugi. Riivab nendegi huve, kelle ülinapp sõnavara kombineerub üldise segase häälduse, nõrga tunnetushuvi, mõne hääliku puudumise või asendusega. Samuti nende huve, kes vajavad oskuslikku ja motiveerivat kõne, tähelepanu, enesehinnangu ja mõtlemise arendamist nii enne kooli kui koolis, väljumaks nõiaringist. Lõpuks riivab see ka nende huve, kellel ei ole sõnakaid eestkõnelejaid, kes pole Tallinnast, kes ei maksa ja kelle huvide eest ei ole mainekas seista.

Meie ümber on hulk kaaslasi, kelle elu ja valikuid pärsitakse varakult üle jõu käivate ülesannete ja kohatu õppega. Viimasel aastakümnel süvendab laste raskusi kõnelemisel ja õppimisel kõne osatähtsuse vähenemine õppes ja ka ümbritsevas pildilis-ikoonilises maailmas, mida vahendab nutiseade.

Milline irooniline nimetus taskutelefonile! Pöialde väledus ekraanil toimivas tapamängus ei taga kõnelise nutikuse arengut, pigem pärsib seda. Seda enam tuleb lasteaias kohapeal töötavatel pedagoogidel iga päev pingutada. Parimad võimalused edendada kõnet ja käitumist, mängu ja mõtlemist avanevad logopeedile ja eripedagoogile nimelt lasteaias kohapeal toimetades.

Spetsialistide koostöö

Pedagoogide, kaasa arvatud nn tugispetsialistide pingutusi pidurdab omakorda olukord, et aina raskem on veenda potentsiaalseid liitlasi kaasa töötama: arendama kõnet mängides ja kodus

toimetades. Mis teha, kui täiskasvanudki pigem „käivad teenusel“ ehk maksavad terapeutidele, selle asemel et harjutada oma lapse keha ja vaimu iseseisvalt.

Teenuse pooltunnid jäävad ju nagunii harjutamiseks liiga napiks ja sageli on need pooltunnid lapse jaoks ka liiga vara või hilja. On oluline, et logopeed jääks laste kõnet arendama nende virgeajal oma lasteaias, kus ta saab lapsi arendada mängides, neid motiveerides ja nende enesehinnangut tõstes. Seda käsikäes teise kohapealse päästeingli, eripedagoogiga, kelle sihiseade veidi erineb, kuid lähenemisviis on sarnane.

Tuleb kasuks, kui lasteaias eripedagoog töötab osaliselt samade lastega, kelle kõnet arendab logopeed, arendades nende mõtlemist ja mänguuskusi. Jutt on niisiis arvukast riskirühmast, kelle igapäevane arendus kohapeal on oluliselt tulemuslikum nõustamisest ja diagnoosimisest kuskil kaugemal asuvas tõmbekeskuses. Kõne- ja käitumisravi „teenuse“ pakkumine nõustamiskeskuses peaks olema viimane õlekõrs, mitte prioriteet.

Harjutamise ja mängimise asemele tugiteenus

Suutsime 1990. paduvaestel üleminekuaastatel säilitada üldise koolieelse hariduse, sh logopeedilise ja eripedagoogilise abi nii lasteaias kui koolis kohapeal. Nüüd on saamas laste vahetust abistamisest, nendega harjutamisest ja mängimisest kusagil tõmbekeskuses pakutav tugiteenus. Justkui arsti juures käimine. Lapse õpiraskuste ületamine kannatab sellise poliitika puhul kindlasti, eriti kannatab aga varajane sekkumine, mis peaks toimuma iga päev ja just lasteaias.

Lasteaias kohapeal pakutavat logopeedilist ja eripedagoogilist abi ei tohiks kuluefektiivsuse altarile ohverdada. Võimalik, et Saaremaal jagub Kuressaarde vaid kaks tugiteenuse pakkujat ja Hiiu- ja Kärdlasse üks – sellisel juhul on „teenuse pakkumine“ tõmbekeskuses kuidagi veel õigustatud. Kuid Tartu- ja Harjumaal, Järvas ja Virus jäädagu paikseks, tegeldagu lastega nende lasteaias igapäevases keskkonnas, kuni leidub logopeede ja eripedagooge!